

ej mindre de räntor å skattefrälsehemnan, hvilka genom köp, byte eller gåfva kommit från kronan i enskild persons hand och icke blifvit med jordeganderätten förenade, än äfven den kronotionde, hvilken åtföljer patronaträtt inom vissa församlingar eller under annan enskild eganderätt innehafves, måtte emot full ersättning till ränte- eller tiondeegarne varda af statsverket inlösta samt derefter omsatta enligt föreskrifterna i Kongl. kungörelsen den 11 Maj 1855 och Kongl. förordningen den 23 Juli 1869.

Med undersätlig vördnad:

Stockholm den 11 Maj 1884.

N:o 59.

Uppläst och godkänd hos Första Kammarken den 11 Maj 1884.

— — — — Andra Kammarken den 11 — —

Riksdagens skrifvelse till Konungen, i anledning af väckta frågor rörande lättnader i rustnings- och roteringsbesvären.

(Stats-Utskottets Utlåtande N:o 33 och Memorial N:o 51.)

Till Konungen.

Inom Riksdagen hafva flera förslag blifvit framställda, åsyftande att bereda någon lättnad i rustningsbesväret. Riksdagen har ock funnit frågan om beredande af sådan lättnad förtjent af synnerlig uppmärksamhet. Vid bedömande af denna fråga har Riksdagen ansett böra fasthållas, att,

medan roteringen uteslutande har egenskapen af ett i afseende å landets försvar jorden ålagdt besvär, förenar rustningen med nämnda egenskap äfven den att vara en form för utgörande af grundskatt. Kändt är nemligen, att af rustningsprestationerna skyldigheten att uppställa mönstergill karl motsvarar den jorden eljest åliggande roteringsskyldigheten, medan åter rusthållaren genom utgörande af häst, beklädnad, sadelmundering och beväring fritages från skyldigheten att utgöra den i jordeboken hemmanet påförda ränta. Sjelfva grundtanken i rusthållsinrättningen är således den, att räntan för rusthållshemmanen blifvit utbytt mot vissa prestationer i afseende på försvarsväsendet. Visserligen har för inrättningens genomförande i många fall fordrats att, der rusthållshemmanets räntor icke uppgått till det i enlighet med grunderna för rusthållsinrättningen erforderliga belopp, staten lemnat fyllnad genom anslag af augmentsräntor eller annat understöd, men denna omständighet förhindrar icke, att det belopp, hvarmed värdet af de nyssnämnda, egentliga rustningsprestationerna öfverstiger det anslagna understödet, rätteligen måste anses hafva egenskapen af en *skatt*.

Betraktar man rustningen ur denna synpunkt, nödgas man erkänna, att den i väsentlig grad saknar en egenskap, hvilken nu mera betraktas såsom oundgänglig hos en ändamålsenligt anlagd skatt, nemligen *bestämmdhet*. Oafsedt att skatten utgöres in natura och att skattebördans tyngd sålunda stiger eller faller med de årliga vexlingarne i priset på rustningspersedlarne, kan den skattskyldige icke för någon viss tidsperiod med säkerhet beräkna, hvarken huru mycket af hvarje persedel han har att under denna tid utgöra, eller ens hvilka slag af persedlar honom åligger att anskaffa. Hans skyldigheter i detta afseende äro i allmänhet — vissa undantag gifvas — icke närmare begränsade, än att han skall anskaffa, bekosta och underhålla allt hvad som erfordras för att ryttaren, i krig som i fred, städse skall vara fullt utrustad till rikets tjenst. Hvad som för vinnande af detta ändamål må vara behöfligt, hvilka beklädnads- och beväringspersedlar för karlen, hvilka utredningspersedlar för häst och karl och hvilka vapen skola af rusthållaren anskaffas är icke i lag bestämdt, utan är beroende af högsta armébefällets åsigt om hvad vid hvarje tidpunkt erfordras för kavalleriets hållande i tjenstdugligt skick. Lika litet kan rusthållaren uppgöra någon tillförlitlig beräkning rörande tiden för omsättning af de utaf honom anskaffade rustningspersedlar. Mångfaldiga af rusthållarens tillgörande oberoende omständigheter kunna vålla rubbning i en sådan beräkning. Hästen kan under tjenstgöringen störta

eller genom sjukdom, olyckshändelse eller vårdslös behandling af ryttaren varda oduglig till tjänstehäst; modellen för beklädnads-, bevärnings- och öfriga persedlar kan förändras, eller ock kunna dessa persedlar genom ryttarens vanvård i förtid förstöras.

Om man ock må antaga, att vid tiden för indelningsverkets upprättande full motsvarighet förefunnits mellan rustningstungan och den grundskatt, för hvilken nämnda tunga träd i stället, kan intet tvifvel förefinnas derom, att detta jemvigtsförhållande nu mera är fullständigt rubbadt. Grundskatten omsattes nemligen år 1869 i penningar, dervid det värde å naturapersedlarne, efter hvilket omsättningen egde rum, beräknades efter en för de skattskyldige fördelaktig grund, nemligen medelvärdet emellan 1834—1853 årens medelpris samt 1862 års medelmarkgångspris. Ingen motsvarande förmån har kommit de grundskattegifvare, som fullgöra sin skattskyldighet genom rustning, till del; och samma ekonomiska företeelse, den konstant fortgående minskningen af pennin-garnes värde, som för dem, hvilka i penningar erlägga sin grundskatt, medför en successiv skattelindring, åstadkommer för de rustningsskyldige en direkt motsatt verkan, eller en ständigt fortgående stegring af värdet å de persedlar, hvilka de hafva att prestera. Talande siffror i detta hän-seende skulle utan svårighet kunna anföras, men förhållandet torde vara tillräckligt känt för att icke erfordra någon vidlyftigare utredning.

Men den fortgående stegringen i varuprisen är icke den enda faktor, som verkar till en successiv stegring af rustningsbördan. Jemusides med denna verkar en annan, nemligen de alltjemt ökade anspråk, som den i våra dagar till en förut icke anad höjd utvecklade krigskonsten ställer på manskapets utbildning och materielens beskaffenhet. De under senare tider till antal och tidslängd ökade skolorna för manskapets utbildning vålla ökad slitning af beklädnads-, bevärnings- och sadelmunderings-persedlar samt ökad risk för hästen; och de stora framsteg, som vapen-tillverkningen i våra dagar gjort och fortfarande gör, hafva medfört den oundvikliga följden, dels att vapnen varda allt dyrbarare att anskaffa, dels ock att allt tätare förändringar i de anbefalda modellerna måste ega rum.

Det anförda torde till fyllest ådagalägga befogenheten af påståendet, att rustningsbördan dels är stadd i jemnt stigande, dels till sin natur är så obestämd, att dess tryck icke på förhand kan till omfånget beräknas. Behåller man i minnet, att rustningen, så vidt den innefattar skyldigheten att prestera häst samt beklädnads-, bevärnings-, remtys- och sadelmunde-

ringspersedlar, är en form för utgörandet af grundskatt, inses lätteligen, att frågan om lättnader i detta besvär icke utgör en del af frågan om grundskatternas uteslutande ur skattesystemet, utan har en sjelfständig betydelse. Riksdagen vill i detta afseende endast erinra derom, att de skäl, som pläga anföras till försvar för grundskatterna, eller att, om ock dessa skatter ursprungligen blifvit ålagda efter orättvisa grunder, så lång tid sedan dess förflutit, att orättvisornas verkningar på den nuvarande generationen af skattskyldige hunnit blifva utplånade, samt att grundskattebeloppet utgör en känd storhet, som vid förvärfvandet af en fastighet tages i beräkning och inverkar på prisets bestämmande, icke ega tillämpning på den i stället för en del af grundskatten trädde rustningsskyldigheten. För de rustningsskyldige är orättvisan fortfarande påtaglig; tungan af besväret ökas ständigt, men ökas ojemnt för olika rusthållare och under olika år, allt beroende på en mängd tillfälliga omständigheter, hvilket jemväl förhindrar, att bördans tyngd kan amorteras genom dess inverkan på fastighetsvärdet. Och förbises bör ej heller, att bördans tyngd ej beror uteslutande af de kostnader, den förorsakar, utan jemväl och i lika hög grad af de mångahanda obehag, som genom det obestämda i prestationerna vållas rusthållaren. Ehuru frågan om rustningsskyldighetens fortbestånd utgör en del af frågan om fortbeståndet af grundskatterna och indelningsverket, hvilken Riksdagen ansett för närvarande icke böra komma under ompröfning, är alltså frågan om åstadkommande i möjligaste mån af rättvisa och lättnad vid utgörandet af det förstnämnda besväret en fristående angelägenhet, som enligt Riksdagens tanke både kan för sig behandlas och under afvaktan på beslut i den större frågan redan nu bör komma till afgörande.

Såsom ofvan blifvit nämnt, har Riksdagen till behandling förehaft flere olika förslag till rustningsbördans lättande. Bland dessa förslag har Riksdagen särskildt fäst sig vid framställda yrkanden *dels* om statsverkets öfvertagande af den rusthållarne åliggande skyldighet att anskaffa och underhålla beklädnads-, beväpnings-, remtygs- och sadelmunderingspersedlar, *dels* om beredande åt rusthållare af ersättning för nummerhäst, som under tienstgöring störtar eller så skadas, att han för framtiden blifver obrukbar.

Med stöd af de åsigter Riksdagen i detta ämne uttalat, har Riksdagen ansett sig böra instämna i de väckta förslagen om statens öfvertagande af rusthållarnes skyldighet att prestera beklädnads-, beväpnings- m. fl. persedlar. Äfven ur synpunkten af statens rätt förstådda intresse

tala starka skäl för en sådan åtgärd. Staten får, om den sjelf tager anskaffningen af dessa persedlar om hand, lättare att följa de snabba framsteg, särskildt vapentillverkningen i våra dagar gör, än om den der-vid nödgades taga en visserligen icke i författningarne föreskrifven, men dock af billighet påkallad hänsyn till rusthållarens anspråk att icke varda öfver höfvan betungad. Och dessutom torde böra framhållas det ur ekonomisk synpunkt ofördelaktiga uti, att flera mindre föreningar af afnäm-are göra upp kontrakt om leveranser af de ifrågavarande persedlarne, i stället för att staten kan uppköpa dem i större partier för flera regementen.

Då känt är, att rusthållarne vid de afsuttna kavalleriregementena i och för rustningen åtnjuta så stora förmåner, att dessa i allmänhet öfverstiga sjelfva rustningskostnaden, kunde ifrågasättas, huru vida den föreslagna åtgärden borde utsträckas äfven till dessa regementen, eller inskränkas till de beridna rusthållsregementena. Vål må medgifvas, att behof af lindring för rusthållarne i detta fall icke förefinnes, men följd-riktigheten äfvensom hänsynen till ofvan angifna fördelar för staten vid anskaffandet af vapen och andra persedlar torde dock påkalla, att åtgärden erhåller en sådan utsträckning, att den kommer att omfatta samtliga rusthållsregementen och corpser. Deremot har Riksdagen ansett en viss årlig afgift böra fordras af rusthållarne vid afsuttna kavalleriet såsom godtgörelse för befrielsen från skyldigheten att prestera ifrågavarande persedlar, och har denna afgift, med beräkning af de uti Kammarrådet A. Andersons betänkande angående sättet för grundskatternas samt rustnings- och roteringsbesvärens afskrifning antagna årliga värden å beklädnad 35 kronor, å rentyg 2 kronor och å bevapning 3 kronor, blifvit satt till 40 kronor.

Riksdagen har ansett staten samtidigt med öfvertagande af de ifrågavarande persedlarne böra erhålla fri dispositionsrätt till i bruk varande, af rusthållarne anskaffade motsvarande persedlar; och har derjemte, i öfvensstämmelse med hvad som egt rum vid mötespassevolansafgiftens afskaffande genom Kongl. kungörelsen den 24 Maj 1841, vid statsverkets öfvertagande, mot godtgörelse, af den större båtsmansbeklädnaden enligt Kongl. kungörelsen den 22 December 1848, vid upphörande af det från rotchållarne eller soldaterna vid indelta, roterade infanteriet utgående bidrag till soldatbeklädnadens anskaffande och underhåll, enligt Kongl. kungörelsen den 23 Mars 1858, vid upphörande af åliggandet för indelta kavalleriets rusthållare att mot penningar eller fourageartiklar bekosta rustningshästarnes utfodring vid möten och mönstringar samt andra tienst-

göringstillfällen, enligt Kongl. kungörelsen den 17 Juli 1858, äfvensom vid statsverkets öfvertagande, mot godtgörelse, af de s. k. småpersedlarne och kappsäcken vid båtsmanshållet, enligt Kongl. kungörelsen den 28 Maj 1867, funnit såsom vilkor äfven för den nu föreslagna lindringen böra stadgas, att densamma kommer att fortfara endast så länge ett det upphörda åliggandet motsvarande statsanslag af Riksdagen anvisas.

För öfrigt har Riksdagen bort erinra, att likasom, på sätt uti Kongl. kungörelsen den 23 Mars 1858 blifvit uttryckligen förklaradt, genom kronans öfvertagande af rotehållarnes beklädnadsbestyr, ingen ändring skett uti gällande föreskrifter om rotehållarens skyldighet att förvara beklädningen, komma ej heller genom den nu ifrågavarande åtgärden rusthållarne att befrias från dem åliggande skyldigheter i afseende på vården af beklädnads- och beväringssersedlarne, sadelmunderingen m. m.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, har Riksdagen beslutat, att statsverket från och med år 1885 må öfvertaga den rusthållarne vid ej mindre det berustade kavalleriet än äfven det berustade infanteriet åliggande skyldighet att anskaffa och underhålla beklädnads-, beväringss-, remtygs- samt häst- och sadelmunderingssersedlar, under vilkor att staten samtidigt erhåller fri dispositionsrätt till i bruk varande, af rusthållarne anskaffade, motsvarande persedlar; att den rusthållarne beredda lindring kommer att fortfara endast så länge ett det upphörda åliggandet motsvarande statsanslag af Riksdagen anvisas; samt att hvad det berustade infanteriet beträffar, såsom vilkor för statens öfvertagande af den detta infanteri åliggande ofvan nämnda skyldighet, bestämmes, att rusthållarne ingå på att erlagga en årlig ersättning för besvärets upphörande af 40 kronor af hvarje rusthållsnummer, hvilken må af Eders Kongl. Maj:t för det med besväret afsedda ändamål disponeras.

Till bestridande af härför erforderliga utgifter, har Riksdagen å ordinarie stat under fjerdje hufvudtiteln uppfört ett reservationsanslag af 150,000 kronor.

Beträffande derefter den väckta frågan om beredande åt rusthållare af ersättning för häst, som utan rusthållarens förvällande under tjänstgöring störtar eller så skadas, att han för framtiden blir obrukbar som tjänstehäst, synes det Riksdagen oförnekligt, att rusthållaren genom en sådan anordning skulle befrias från en af de tyngsta och mest öfverklagade af de med rustningen förenade bördor, utan att ändock staten deraf skulle tillskyndas synnerligen afsevärd kostnad. Innan medel för ändamålet anslås, torde likväl en närmare utredning angående de för-

hållanden och vilkor, under hvilka ersättning skulle utgå, böra ega rum. I sådant afseende bör tagas under ompröfning, huru vida liden skada skall till hela beloppet ersättas af staten eller någon del deraf bäras af rusthållaren, huru vida skäl må vara för handen att anlita de i många orter bildade hästförsäkringsbolagens medverkan o. s. v.; och likaså böra bestämda föreskrifter meddelas om hvad, som med hästens tjenstgöring skall förstås, om kontroll derå, att skadan är af rusthållaren oförvållad, om sättet för ersättningsbeloppets bestämmande m. m.

Riksdagen anhåller därför, att Eders Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, under hvilka vilkor ersättning må kunna rusthållare beredas för nummerhäst, som under tjenstgöring störtar eller så skadas, att han för framtiden blifver såsom tjenstehäst obrukbar, samt derefter för nästkommande Riksdag framlägga förslag i ämnet.

Sedan år 1858 har kronan fullständigt öfvertagit rotehållarnes vid indelta armén beklädnadsskyldighet. Vid båtsmanshållet äro deremot rust- och rotehållare fortfarande pligtiga att prestera båtsmannens beklädnadspersedlar, likväl med rust- eller rotehållaren lemnad rätt att om beklädnadsbestyrets öfvertagande af kronan mot viss godtgörelse träffa aftal. Enligt Kongl. kungörelsen den 22 December 1848 får nemligen sådant aftal ingås beträffande den s. k. större beklädnaden, och enligt Kongl. kungörelsen den 28 Maj 1867 angående kappsäcken och de s. k. småpersedlarne (skjortor, strumpor och skor) mot en ersättning till kronan, som af rustningen årligen och af roteringen vid hvarje uppfordring till års- eller sommartjenst eller sjökommendering utgöres i fredstid med belopp, motsvarande fyra femtedelar af kostnaden efter medeltalet af nästföregående tio års markegång i hvarje län för de persedlar, från hvilkas utgörande rust- eller rotehållare befrias, men i krigstid full ersättning efter markegång, på samma sätt beräknad. Samtliga båtsmansnummer hafva ingått kontrakt om den större beklädnadens öfvertagande af kronan. Deremot hade, enligt uppgift från Marinförvaltningen, 546 nummer vid båtsmanshållet vid 1883 års utgång icke ingått kontrakt med kronan om anskaffning och underhåll af kappsäck och småpersedlar.

Med fästadt afseende på den lättnad, som genom beklädnadsbestyrets öfvertagande af kronan utan ersättning redan kommit rotehållarne vid indelta armén till del, och de lindringar i rustningsbördan, som genom statens öfvertagande af beklädnads-, beväpnings-, remtyg- och sadelmunderingspersedlarne komma att beredas rusthållarne vid indelta armén, torde billigheten fordra, att någon lättnad beredes jemväl rust- och rote-

hållare vid båtsmanshållet; och har sådan lättnad synts Riksdagen lämpligen kunna beredas genom rust- och rotehållarnes befrielse från skyldigheten att hålla kappsäck och småpersedlar. I sammanhang härmed, och då ett visst antal rusthåll i Blekinge och Södra Möre, jemlikt Kongl. brefvet den 10 Maj 1872, för lindring i fattigvårdstungan inom vederbörande kommuner få ställas på vakans, har Riksdagen ansett en motsvarande lindring böra beredas dessa rusthåll, hvilka när som helst kunna af Eders Kongl. Maj:t till uppsättning anbefallas och förty, strängt taget, hvarken äro effektiva eller vakanta, genom nedsättning med en tiondedel af deras årliga vakansafgifter.

Riksdagen har alltså beslutat, att statsverket från och med år 1885 må öfvertaga den rust- och rotehållarne vid båtsmanshållet åliggande skyldighet att anskaffa och underhålla de till båtsmansbeklädningen hörande s. k. småpersedlarne samt kappsäcken, under vilkor att staten samtidigt erhåller fri dispositionsrätt till i bruk varande, af rust- eller rotehållarne anskaffade motsvarande persedlar, och att den rust- och rotehållarne beredda lindring kommer att fortfara endast så länge ett det upphörda åliggandet motsvarande statsanslag af Riksdagen anvisas; och

att den för rusthåll inom Blekinge län och Södra Möre härad af Kalmar län, hvilka på grund af Kongl. brefvet den 10 Maj 1872 äro eller blifva vakanta, utgående årliga vakansafgiften må från och med år 1885 med en tiondedel minskas.

Till bestridande af härför erforderliga utgifter har Riksdagen å ordinarie stat under femte hufvudtiteln uppfört ett reservationsanslag å 40,000 kronor.

Med undersåtlig vörtnad:

Stockholm den 11 Maj 1884.
